

## Nye landskaber, nyt natursyn, nye samspil

### Folkelig forankring af Den grønne Trepert - Projektbeskrivelse

Maj 2025

#### Det store perspektiv

Den kommende omlægning af det danske landskab over de næste 20 år er en historisk mulighed for at omforme vores syn på naturen. Hvis den får det forudsete omfang og lykkes, vil omlægningen forme fremtidens bosætnings-, erhvervs- og fritidsmønstre, og samspillet mellem by, land og vand. Den kan skabe nye muligheder for at forøge vores trivsel og forbedre vores mentale og fysiske sundhed. Den kan blive det tryllemiddel, der forener og balancerer hensyn til klima, vandkvalitet, biodiversitet og vores væren i og med naturen.

Den kan, omvendt, sande til i konflikter og trægt bureaukrati, i sidste instans med en blivende polarisering i befolkningen til følge.

For at forfølge mulighederne og give truslerne ringe spil vil vi med denne indsats:

- Bidrage til at treparten implementeres så hurtigt og harmonisk som muligt, på de præmisser, der er udstukket politisk, i lovgivning og i forvaltningsprocesserne.
- Medvirke til at treparts-processen udvider sig fra en parts-forhandling om arealanvendelse til en bred folkelig dialog om og udvikling af et nyt natursyn og en ny relation til naturen.
- Genskabe folkeoplysningen i en inkluderende og netværks-orienteret 2025-version som et centralt værktøj til at påvirke trepartsprocesserne og medvirke til den brede folkelige forankring.

Nedenfor beskriver vi projektet kort i sin helhed og dykker ned i dets fire elementer, dets styringsmæssige set-up og foreløbige tidsramme.

## Fire sammenhængende elementer, to faser, flere lag af partnere

Vores indsats er struktureret i fire sammenhængende områder:

- *Forankring og forbindelse:* Vi vil – baseret på erfaringerne fra Roskilde og fra andre frontløbere – formidle erfaringer om hvordan treparten kan forankres lokalt i kommunerne, ”under” de 23 lokale treparter, og hvordan aktører kan forbinde sig i konstruktive netværk på tværs af snævrere partsinteresser.
- *Fordybelse og forundring:* Vi vil promovere lokal ”grøn dannelse” og læring om vand, land, natur og trepart, ikke mindst på tværs af foreninger, grupper og institutioner.
- *Forandring og forvandling:* Vi vil hjælpe de ”mikro-lokale” processer på vej, som kommer, når resultatet af udtagningsforhandlingerne skal omsættes til jordnær virkelighed. Det vil vi gøre gennem uddannelse af frivillige treparts-guider, især rekrutteret blandt 60+’ere med relevant faglig baggrund.
- *Fortælling og formidling:* Vi vil gøre treparten og relevansen af et nyt natursyn levende ved at fortælle om andres og vores gode og dårlige erfaringer, med formidlingen primært rettet mod organiserede interessenter og særligt interesserede.

Vi har i tre år opbygget erfaringer med og viden om at arbejde på tværs og bygge netværk lokalt om klimaspørgsmål i Roskilde Kommune, helt overvejende baseret på frivillige kræfter. Men vi har af gode grunde ikke prøvet det her før. Derfor vil vi arbejde med en pilotfase på ca. 1,5 år, hvor vi bruger Roskilde Kommune (og i et vist omfang nabokommuner) som ”sandkasse” til at teste og validere vores tilgange, og skabe et stærkt fundament for at opskalere i fase 2 (4-5 års horisont, dog med en samlet horisont på 15-25 år).

Vi ønsker fra start at have partnere på forskellige niveauer: projekt-partnere på praktisk del-projektniveau, faglige spidskompetencer, treparter og videns-partnere i en rådgivende gruppe omfattende KL, DN, L&F samt f.eks. Concito, Århus Universitet/Risø, RUC, og fonde der støtter vores arbejde.

Den daglige ledelse og styring vil ligge hos Grønt Omstillingsforbund – Roskilde ([www.go-roskilde.dk](http://www.go-roskilde.dk)), som i [sin bestyrelse](#), [sit sekretariat](#) og sin ”treparts-gruppe” (alle frivillige) har de nødvendige kompetencer og erfaringer til at varetage opgaven.

### 1. Forankring og forbindelse

**Mål:** Medvirke til at interessenter på kommuneniveau kan spille konstruktivt med i trepartsarbejdet, og dermed forankrer de 23 lokale treparter i Danmarks 98 kommuner.

**Indsatser:** I Roskilde kommune har byrådet, bl.a. inspireret af [vores forslag](#), vedtaget at afholde vidensseminarer og møder om trepartens fremdrift og udfordringer for såvel interessenter som borgere. KL har fortalt os at andre kommuner har taget eller er ved at tage lignende skridt.

Vi vil:

- Deltage med det mål at skabe konstruktiv dialog og i at bygge forbindelser mellem foreninger, organisationer og interessenter.

- Formidle bredt i kommunen om fremdrift og udfordringer i trepartsarbejdet, og om værdien (eller mangel på samme) af forankringen.
- Sikre supplerende faglige indspark til interessenter, forvaltere og politikere (vi har tidligere gjort det samme på andre områder, med meget gode resultater).
- Have en løbende dialog med kommunen og andre nøgle-aktører om forankrings-arbejdet (vi har en tilsvarende dialog på andre områder som f.eks. fødevarer og vedvarende energi)
- Formidle vores og andres erfaringer med forankring og forbindelser på tværs af kommuner og aktører
- Samarbejde med forskere (formentlig især fra RUC) om videns-input til og erfaringsopsamling fra samskabelsesarbejdet

I *første fase* vil vi fortsætte med at promovere principper og praktik omkring forankring (vi har taget de første spæde skridt på dette område):

- Promovering overfor KL, DN, L&F, stat og andre aktører
- Formidle spæde erfaringer fra Roskilde og andre frontløbere
- Spille konstruktivt ind i Roskilde ift. faglige indspark, og opbygge yderligere kontakt til og samarbejde med Lejre, Frederikssund og andre nærliggende kommuner omkring deres forankrings-arbejde, samt skaffe viden om processer og erfaringerne i andre kommuner i hele landet.

I *anden fase* vil vi fortsætte arbejdet i Roskilde og nærliggende kommuner, støtte og stimulere til inddragelses-/forankringsarbejde i andre kommuner, binde forankringsarbejdet tættere sammen med de øvrige indsatsområder, og formidle erfaringer nationalt (via nyhedsbrev/SoMe platforme, deltagelse i/afholdelse af konferencer, seminarer m.v.).

*Risikovurdering:* KL, DN og L&F kan mangle ressourcer og incitamenter til at slippe kontrol med formidlings/erfaringsudvekslingsarbejdet, og de primære deltagere i de lokale treparter samt kommunerne kan være helt fokuseret på udtagningsspillet/forhandlingerne. Risici vurderes som relativt beskedne og overkommelige gennem en konsistent fokus på gevinsterne ved aktiv forankring/inddragelse, og ved at møde de barrierer, andre parter oplever for forankring/inddragelse, med forståelse og fornøden alvor.

## 2. Fordybelse og forundring

**Mål:** Medvirke til at der i hele landet udbydes og gennemføres bredt rettede, lokalt forankrede lærings- og udviklings-orienterede aktiviteter, der inddrager det konkrete trepartsarbejde og udvider perspektivet fra arealanvendelse til også at handle om et nyt natursyn og en ny relation med naturen.

**Indsatser:** Vi vil bygge på den danske folkeoplysende tradition, men søge at udvikle den så den efter behov og muligheder rykker ud af en "skole-fokuseret" model (som aftenskoler, folkeuniversiteter og til en vis grad

højskoler stadig kan være det). Vi vil stimulere at den i højere grad foregår i lokale samspil mellem lokale interessenter, f.eks. spejdergrupper eller skoleklasser i samarbejde med lystfiskere eller ornitologer; turisterhverv i samarbejde med kunstforeninger eller kommunes ældreforsorg; ungdomsuddannelser i samspil med lokale friluftsråd; vandværker med kunder og lodsejere.

Vi vil:

- ☐ Sætte lokalt forankret grøn dannelse og udvikling af et nyt natursyn på en tydelig dagsorden knyttet til den grønne trepart.
- ☐ Inspirere til læring om vand, land, natur og trepart på tværs af foreninger, grupper og institutioner
- ☐ Udvikle og vedligeholde et nationalt inspirationskatalog
- ☐ Erfaringsdele i og på tværs af kommuner

*I første fase vil vi:*

- ☐ Gennemføre en erfaringsopsamling omkring eksisterende aktiviteter i hele landet, med en bredere scanning, opfølgende surveys og interviews.
- ☐ Afholde 3-4 debat/kommunikationsaktiviteter omkring sammenhæng mellem trepart og nyt natursyn, herunder med brug af lokale/regionale "fyrtårne".
- ☐ Afprøve 5-7 "arketypiske" aktiviteter i Roskilde Fjord-området i samarbejde med lokale interessenter (f.eks. Nationalpark Skjoldungernes Land, Fjordlandet (turisme), Roskilde Oplevelseshavn og Fjordhave, Roskilde Natur (forening omkring genopretning af Gundsømagle Sø/Hove Å) og Grøn Skole på Roskilde Gymnasium.
- ☐ Identificere 2-3 "soulmates"/partnere (folkeoplysende foreninger, højskoler, andre) i andre dele af landet, som har mod på at være spydspidser i deres regionale område
- ☐ Udarbejde og formidle inspirationskatalog, og afholde national conference/seminar om erfaringer og perspektiver.

*I anden fase vil vi justere på baggrund af erfaringerne, opskalere arbejdet i Roskilde og fortsætte op- og udbygning af kontakt-netværk i andre kommuner og til andre organisationer (se mere herom in afsnit 3 nedenfor), og formidle fortællinger og erfaringer fra arbejdet gennem kommunikations og videns-delingsarbejde (se afsnit 4 nedenfor).*

*Risikovurdering:* De lokale organisationer, der er tiltænkt at gennemføre oplysnings/læringsaktiviteter, kan have begrænset overskud og muligvis interesse i at arbejde på tværs – det samme gælder eksisterende landsdækkende initiativer, som måske befinder sig og virker godt i en mere vertikal tilgang. Risici vurderes at være på middel niveau, og kan delvis afhjælpes gennem stærk fokus på et "what's in it for me" perspektiv. I Roskilde er det vores oplevelse, at den foreslåede tilgang modtages vel af relevante organisationer i vores

netværk, og at den spiller fint sammen med kommunens vægt på samskabelse, borgerinddragelse og handling på tværs af forvaltningsskel og dagsordener.

Der kan også være en middel risiko for at vi ikke kan identificere "soulmates" i andre landsdele. Det vil vi imødegå ved at arbejde på identifikation og inddragelse fra start af projektet, så de kan få ejerskab til initiativet.

### 3. Forandring og forvandling

**Mål:** Medvirke til at accelerere de "mikro-lokale" udtagningsprocesser forløber med en bredere inddragelse og dialog, der er hensynsfuld overfor så mange interessenter og interesser som muligt, og som udvikler mulighederne for et fremtidigt samarbejde mellem lokale aktører om forvaltning og brug af de nye landskaber.

**Indsatser:** Den formelle treparts-forvaltning risikerer at sande til, når udtagningskortene (og de prioriteringer de vil være udtryk for) "rammer" individuelle lodsejere og skal omsættes i konkrete aftaler om salg, ekstensivering, skovrejsning af forskellig type – osv. Erfaringer fra vandmiljøplanen fra 2021 synes at indikere, at der ofte vil være tale om meget arbejdskrævende og årelange processer. Det apparat, der skal udføre de formelle processer (statslige og kommunale embedsfolk, udtagningskonsulenter i landbrugets regi, landinspektører, taksatorer etc.etc.) vil udenfor enhver tvivl blive spændt ualmindeligt hårdt for.

Dermed risikerer processerne også at blive helt snævert teknisk-juridisk-økonomisk fokuserede, og miste det større perspektiv på landskaberne transformation og en folkeligt forankret udvikling af en ny naturrelation.

Vi vil derfor:

- skabe et landsdækkende korps af frivillige treparts-ambassadører (på sigt 300-400) , især 60+'ere med relevant faglig baggrund/erfaring (landbrugere, skovfolk, landinspektører, forvaltere og mange flere), der kan spille en formidlende og medierende rolle helt lokalt.
- uddanne (og løbende videreuddanne) de frivillige i konfliktløsning, mediering/facilitering, det større naturperspektiv omkring treparten og udtagningsprocessernes forvaltning og vilkår.
- Hjælpe og understøtte at treparts-guiderne driver dannelsen af formentlig mest uformelle "treparts-alliancer" i andre kommuner, der kan være medskabere i udrulning/opskalering af det samlede projekt beskrevet i dette papir. De spydspidser/"soulmates", der er nævnt under indsats 2 ovenfor, forudses også at spille en støttende rolle i deres oplandsområder.

*I første fase vil vi:*

- Udvikle koncept og form i dialog med andre aktører (udtagningskonsulenter, DN, L&F, KL, Ministeriet for Grøn Trepert, lokale forvaltere og interessenter). Det er et arbejde, der har været i gang siden efteråret 24, men endnu ikke har fået rigtigt fat.

- Rekruttere 15-20 frivillige fra Roskilde Fjord/Isefjordsområdet, med vægt på kønsmæssig balance og faglig spredning.
- Udvikle og pilot-teste professionel træning (treparts-mekanismer/vilkår, lokalt forankret aktør- og incitament-analyse, mediering, konflikthåndtering, natursyns-aspekter, dansk "allemandsret" m.m.)
- Støtte og følge de frivillige i deres første og videre skridt "i marken"
- Dele erfaringer mellem de frivillige og med andre aktører
- Erfaringsopsamling, tilpasning og klargøring til udrulning

*I anden fase vil vi gradvis bygge et landsdækkende korps op, med særlig fokus på de dele af landet hvor der vil være de største omlægningsprocesser, og konsolidere den tilhørende støttekapacitet i et lille, professionelt sekretariat.*

*Risikovurdering:* Der er en ikke ubetydelig risiko for at de centrale aktører (DN, L&F, KL m flere) vil være bekymrede for om en gruppe treparts-guider udenfor deres kontrol vil betyde for mange og for uregerlige kokke i et køkken der allerede har et højt konfliktpotentialt – trods vores intention om at mindske netop spændingerne og formidle konstruktive konfliktløsninger. Der vil også være en risiko for, at de frivillige enten brænder ud eller føler sig ladt i stikken, ligesom opgaverne lokalt kan forekomme uholdbart store. Risici kan mindskes ved tæt dialog med de centrale aktører fra start, en rådgivende gruppe (interessenter + forskere), der følger processer og resultater, og en omhyggelig erfaringsopsamling på pilotfasen. I forhold til de frivillige vil skabelsen af en fællesskabsfølelse gennem sociale/faglige events, fejring af sejre og fælles begrædelse af nederlag være vigtig.

## 4. Fortælling og formidling

**Mål:** Vi vil medvirke til, at den brede kreds af aktører og interessenter omkring treparten og fremtidens arealforvaltning inspireres og lærer af levende og konkrete fortællinger om treparten/omlægninger i praksis, og om de erfaringer, der gøres på tværs af landet i forhold til forvaltning, borgerinddragelse, grøn dannelse m.m.

**Indsatser:** Vi ved, at information ikke flyder let, selv ikke mellem lokale aktører i et afgrænset område. Derfor er der på den ene side behov for en formidlingsindsats, på den anden side også en realisme om, hvad der er muligt og omkostningseffektivt. Vi vil primært satse på "storytelling" og anden formidling (herunder også evidens i mere forskningspræget form) knyttet til projektets øvrige indsatsområder, produceret af og rettet mod aktører og interessenter, der selv formidler videre til en bredere offentlighed – en uafhængig "treparts- og natursyns-infotjeneste" målrettet aktører, snarere end en bredere medie-kampagne rettet mod "offentligheden" som sådan.

*I første fase vil vi:*

- Udvikle koncept (former, profil, kanaler/platforme, samspil med andre, gradvis op- og udbygning) med bidrag fra kommunikationsprofessionelle.

- Teste koncept i praksis, starte publicering
- Opbygge netværk
- Klargøre til opskalering

*I anden fase* vil vi justere konceptet efter erfaringerne og, brede formidlingen ud i takt med at projektets øvrige områder udvikles.

*Risikovurdering:* Der er en mellem til høj risiko for at indsatsen leverer endnu et sympatisk lag af tilgængelig information som ikke bliver tilgået og endnu mindre brugt til læring og inspiration. Vi vil imødegå risikoen ved fra start at have et koncept og en plan, der fokuserer på sammenhæng til det øvrige arbejde i projektet, som inkluderer synlige målemekanismer og feedback/dialog med intenderede og faktiske modtagere/brugere af formidlingen.

## Tidsramme, styring, organisation

*Tidsramme:* Vi foreslår en første fase på ca. 1,5 år (august/september 25 – december 26), med en beslutning om fase 2-støtte eller udfasning senest sommeren 26.

*Styring:* *Go-Roskildes bestyrelse* har det formelle formelle forvaltningsmæssige ansvar, og har stærke kompetencer og erfaringer i den henseende. Fordi ambitionsniveauet er højt og terrænet delvist ukendt vil vi foreslå at der formes et *rådgivende panel* med deltagelse af trepartens nationale parter, de fonde, der støtter projektet, og 3-4 fagpersoner. En kombination af bestyrelsen og et rådgivende udvalg kan efter vores erfaring tilgodese både effektiv governance og hensigtsmæssige armslængde-hensyn.

*Organisation:* Projektorganisationen opbygges med en projekt-direktør (strategisk rolle, udfyldes af frivillig fra GO-Roskilde), en daglig projektleder og hertil de øvrige ansatte og frivillige. Direktør og leder refererer begge til GO-Roskilde's bestyrelse. I fase 1 bibeholdes GO-Roskildes praksis med at arbejde virtuelt og ikke at have fast kontor, og med at bruge Byens Hus i Roskilde som base for fysiske møder. GO-Roskildes økonomiansvarlige (frivillig) varetager controller- og regnskabsfunktioner. Der tilkøbes bogholderi- og ekstern revisionsassistance.

Vi skønner der er behov for fem nøglekompetencer for at gennemføre projektet:

- Klima/natur/biodiversitet/natursyn
- Læring/dannelse/nudging
- Treparters politiske økonomi og praktiske forvaltning
- Formidling
- Adaptiv og strategisk projektledelse

Kompetenceområderne vil blive dækket gennem en blanding af hel- og deltidsansættelser, og gennem involvering af frivillige. Vi har en del af disse kompetencer blandt frivillige i forbundet (fordelt i bestyrelse og blandt vores såkaldte ”kerne-frivillige”), og har gode erfaringer med både stabilitet og stamina hos de frivillige – men anerkender også, at der er et ekstra element af sårbarhed hvis for mange kritiske funktioner er lejret hos frivillige. Både derfor – og fordi de frivillige trods alt har begrænset tid til deres frivillighed – dækkes øvrige arbejdsfunktioner gennem ansættelser.

Yderligere information: Sekretariatsleder Nils Boesen, 20760026, [sekreatariat@go-roskilde.dk](mailto:sekreatariat@go-roskilde.dk)